

„Kopiowanie” produktu jako czyn nieuczciwej konkurencji. Cz. II.

Marlena Kadej-Barwik, radca prawny, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Warszawie

1. Wprowadzenie

W numerze grudniowym zostały omówione podstawy prawne dochodzenia przez przedsiębiorców roszczeń na drodze cywilnej, gdy ich interesy zostały zagrożone lub naruszone przez konkurentów na skutek działań stanowiących czyn nieuczciwej konkurencji¹, jakim jest kopiowanie produktu². Bez wątpliwości dochodzenie roszczeń na drodze cywilnej może stanowić obciążenie dla budżetu przedsiębiorcy. Konieczność pokrycia przez poszkodowanego wysokich kosztów postępowania cywilnego często przesądza o niepodejmowaniu jakichkolwiek działań na drodze prawnej. Niezbędne staje się rozważenie alternatywnych sposobów walki z naśladownictwem produktów w rozumieniu Uznk.

2. Naśladownictwo produktu jako czyn nieuczciwej konkurencji stanowiący przestępstwo

Przedsiębiorcy często nie zdają sobie sprawy z tego, że każdy, kto za pomocą technicznych środków reprodukcji, kopiuje zewnętrzną postać produktu lub tak skopiowany wprowadza do obrotu, stwarzając tym możliwość wprowadzenia klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu, czym wyrządza poważną szkodę przedsiębiorcy, popełnia przestępstwo zagrożone karą grzywny, karą ograniczenia wolności a nawet karą pozbawienia wolności do lat 2³.

3. Konieczność złożenia wniosku o ściganie

Nie jest to jednak występki ścigany z urzędu, aby organy ścigania rozpoczęły działania mające na celu ukaranie sprawcy konieczne jest złożenie przez pokrzywdzonego przedsiębiorcę ustnego lub pisemnego wniosku o ściganie⁴. Wniosek ten nie podlega żadnej opłacie. Złożenie takiego wniosku jest jednak ograniczone czasowo – nie może on zostać złożony po upływie okresu przedawnienia przestępstwa, który w tym przypadku wynosi pięć lat. Skutkiem

¹ Czyny nieuczciwej konkurencji zostały uregulowane w ustawie z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz.U.2003 Nr 153, poz.1503 ze zm.), dalej jako „Uznk”

² Zob. art. 13 Uznk, w myśl którego czynem nieuczciwej konkurencji jest naśladowanie gotowego produktu, polegające na tym, że za pomocą technicznych środków reprodukcji jest kopiowana zewnętrzna postać produktu, jeżeli może wprowadzić klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu. Należy jednakże zauważyć, iż czynem nieuczciwej konkurencji nie będzie działanie polegające na naśladowaniu cech funkcjonalnych produktu, w szczególności budowy, konstrukcji i formy zapewniającej jego użyteczność.

³ Zob. art. 24 Uznk.

⁴ Zob. J. Raglewski [w:] M. Zdyb (red.), Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz, Warszawa 2011, s. 923

złożenia wniosku o ściganie jest prowadzenie postępowania przez organy ścigania z urzędu. Pokrzywdzony może w toku postępowania korzystać z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, tj. radcy prawnego lub adwokata.

4. Uprawnienia pokrzywdzonego

Pokrzywdzonemu przysługuje szereg uprawnień procesowych, w szczególności możliwość wniesienia o przeprowadzenie określonych dowodów jak przesłuchanie świadków czy powołanie biegłego (np. na okoliczność możliwości wprowadzenia w błąd klienta co do identyfikacji produktu lub producenta, ale także w celu potwierdzenia wskazanej przez pokrzywdzonego wysokości powstałej szkody). Pokrzywdzonemu przysługuje także prawo do złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa lub dochodzenia oraz postanowienie o umorzeniu śledztwa lub dochodzenia⁵. Nawet jeśli działania pokrzywdzonego nie spowodują wszczęcia postępowania przygotowawczego, pokrzywdzony może już samodzielnie wnieść do sądu karnego akt oskarżenia w razie powtórnego wydania przez prokuratora postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Termin do wniesienia takiego aktu oskarżenia wynosi miesiąc od doręczenia pokrzywdzonemu zawiadomienia o postanowieniu. Akt oskarżenia musi być sporządzony i podpisany przez adwokata lub radcę prawnego⁶.

Po wniesieniu do sądu aktu oskarżenia pokrzywdzony może aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego złożyć oświadczenie wskazujące, że chce działać w charakterze oskarżyciela posiłkowego⁷ lub powoda cywilnego⁸. Alternatywnie, jeśli pokrzywdzony nie wytoczył powództwa cywilnego – do czasu zakończenia przesłuchania pokrzywdzonego na rozprawie głównej – może on złożyć wniosek o orzeczenie obowiązku naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę⁹. Są to uprawnienia, które nie wymagają żadnego wkładu finansowego po stronie pokrzywdzonego przedsiębiorcy.

O ile pokrzywdzony z samego faktu pokrzywdzenia i złożenia wniosku o ściganie staje się stroną postępowania przygotowawczego, o tyle fakt pokrzywdzenia, nie powoduje, że staje się on automatycznie stroną postępowania sądowego (jeśli organy ścigania zdecydują się na wniesienie aktu

⁵ Zob. art. 306 § 1 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 Nr 89, poz. 555 ze zm.) dalej jako „kpk” oraz art. 325a § 2 kpk

⁶ Zob. art. 55 kpk

⁷ Zob. art. 53 i 54 kpk

⁸ Zob. art. 62 kpk

⁹ Zob. art. 49a kpk w zw. z art. 46 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1997 Nr 89, poz. 553 ze zm.) dalej jako „kk”

oskarżenia do sądu). W tym celu pokrzywdzony musi finalnie podjąć decyzję, w jakim charakterze zamierza występować w toku postępowania sądowego, czy będzie występował jako oskarżyciel posiłkowy, powód cywilny lub jako oskarżyciel posiłkowy i powód cywilny jednocześnie¹⁰.

5. Pokrzywdzony w roli oskarżyciela posiłkowego

Pokrzywdzony może działać jako strona w charakterze oskarżyciela posiłkowego obok oskarżyciela publicznego lub zamiast niego¹¹. Może się więc zdarzyć, iż pokrzywdzony przedsiębiorca będzie uczestniczył w postępowaniu sądowym w pojedynkę, ale istnieje też możliwość, że oskarżenie popierać będzie równolegle prokurator. Oskarżyciel posiłkowy, jako strona postępowania, ma prawo uzyskać wgląd w akta, składać wnioski dowodowe, być obecny na całej rozprawie, zadawać pytania świadkom oraz biegłym sądowym oraz złożyć apelację od wyroku, w tym zaskarżyć rozstrzygnięcie sądu karnego co do kary¹². Po wydaniu przez sąd wyroku oskarżyciel posiłkowy może w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie mu uzasadnienia wyroku¹³. Termin do wniesienia przez oskarżyciela posiłkowego apelacji wynosi 14 dni i biegnie od chwili doręczenia mu wyroku z uzasadnieniem¹⁴.

Z przykrością należy zauważyć, że w praktyce niewielu przedsiębiorców decyduje się na opisaną drogę dochodzenia roszczeń. Być może powyższe wynika z obawy przed koniecznością zapłaty kosztów postępowania w przypadku uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania¹⁵. Samo zainicjowanie postępowania nie wymaga jednakże istotnych nakładów finansowych, w przeciwieństwie do wniesienia powództwa cywilnego bezpośrednio w sądzie cywilnym. W odniesieniu do postępowania sądowego oskarżyciel posiłkowy ma obowiązek złożenia przy akcie oskarżenia dowodu wplacenia do kasy sądowej zryczałtowanej równowartości wydatków w wysokości jedynie 300 zł¹⁶.

6. Pokrzywdzony jako powód cywilny

Na gruncie postępowania karnego istnieją różne sposoby realizacji roszczeń o charakterze cywilnoprawnym, o czym często pokrzywdzeni nie wiedzą. Instytucja powództwa cywilnego bez wątpienia ma najszerszy zakres, gdyż umożliwia pokrzywdzonemu uzyskanie pełnego odszkodowania. Jednym z istotnych warunków, jest to aby roszczenie o charakterze cywilnoprawnym miało cha-

rakter majątkowy. W postępowaniu adhezyjnym¹⁷ można dochodzić restytucji zarówno szkody majątkowej, jak i niemajątkowej (krzywdy), o ile będzie się to wiązało właśnie z roszczeniami majątkowymi¹⁸.

Należy wskazać, iż co do zasady nie w każdych okolicznościach faktycznych będzie możliwe wystąpienia z powództwem cywilnym. Sąd jeszcze przed rozpoczęciem przewodu sądowego odmówi przyjęcia powództwa cywilnego, w szczególności jeżeli: powództwo cywilne jest z mocy przepisu szczególnego niedopuszczalne, roszczenie nie ma bezpośredniego związku z zarzutem oskarżenia, powództwo zostało wniesione przez osobę nieuprawnioną, to samo roszczenie jest przedmiotem innego postępowania lub o roszczeniu tym już prawomocnie orzeczono¹⁹. Należy zauważyć, iż sąd może pozostawić powództwo cywilne bez rozpoznania także w sytuacji, w której sąd wydał wyrok inny niż skazujący, a więc wyrok uniewinniający oskarżonego lub umarzający postępowanie lub warunkowo umarzający postępowanie oraz jeżeli materiał dowodowy ujawniony w toku rozprawy nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, a uzupełnienie tego materiału spowodowałoby znaczną przewlekłość postępowania karnego²⁰. W tych przypadkach powodowi cywilnemu służy prawo do zaskarżenia wyroku²¹. Oskarżyciel posiłkowy może zaskarżyć wyrok zarówno co do winy, jak i kary, zaś powodowi cywilnemu przysługuje prawo do złożenia samoistnej apelacji, niezależnej od apelacji oskarżonego lub oskarżyciela²².

W literaturze podnosi się, że instytucja powództwa adhezyjnego jest rzadko stosowana, albowiem niesie ze sobą pewne ryzyko. Poszkodowani zdają się preferować dochodzenie roszczeń cywilnych, w momencie gdy w stosunku do oskarżonego zostaje wydany już prawomocny wyrok skazujący²³. Nie można tracić z pola widzenia obserwacji, iż sądy karne nie są przychylnie nastawione do powództw cywilnych i często pozostawiają je bez rozpoznania, co również zniechęca pokrzywdzonych z korzystania tej instytucji²⁴.

Analizując koszty takiego postępowania, warto podkreślić, że powód cywilny jest tymczasowo zwolniony od obowiązku uiszczenia wpisu od powództwa cywilnego i apelacji. Natomiast oskarżony uiszcza wpis tylko wtedy, gdy jego apelacja dotyczy wyłącznie powództwa cywilnego. Bez wątpienia jest to bardzo korzystna regulacja dla dochodzącego roszczenia. Należy zauważyć, iż w toku postępowania cywilnego prowadzonego przed sądem cywilnym należną opłatę sądową, choć oblicza się w ten sam sposób co w toku postępowania karnego, należy uiścić najpóźniej z chwilą złożenia pozwu. W przypadku roszczeń majątkowych wynosi ona 5% od wartości przedmiotu sporu, jednakże nie mniej jednak niż 30 zł i nie więcej niż 100 000 zł.

¹⁰ T. Grzegorzczak [w:] T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2005, s. 280

¹¹ J. Grajewski, S. Steinborn, *Komentarz aktualizowany do art. 53 Kodeksu postępowania karnego* [w:] L. K. Paprzycki (red.), J. Grajewski, S. Steinborn, *Komentarz aktualizowany do art. 1-424 ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego* (Dz.U.97.89.555), LEX/el. 2014

¹² T. Grzegorzczak [w:] T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie ...*, s. 287

¹³ Zob. art.422 § 1 kpk

¹⁴ Zob. art. 445 § 1 kpk

¹⁵ Zob. art. 632 w zw. z art. 640 kpk

¹⁶ Zob. art. 621 § 1 i 2 kpk oraz Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z 28.05.2003 r. w sprawie wysokości zryczałtowanej równowartości wydatków w sprawach z oskarżenia prywatnego (Dz.U. 2003 Nr 104, poz. 980)

¹⁷ Określenie powództwa cywilnego w toku postępowania karnego

¹⁸ P. Brózek, O unormowaniu instytucji powództwa adhezyjnego, *Palestra* 2013, nr 9-10, s. 36

¹⁹ Zob. Art. 65 § 1 kpk

²⁰ Zob. art. 415 § 3 kpk

²¹ T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie ...*, s. 299

²² S. Rutkowski, Zmiany w postępowaniu odwoławczym w nowym kodeksie postępowania karnego, *Prokuratura i Prawo* 1998, nr 4, s. 35

²³ K. Marszał, *Proces karny*, Katowice 1995, s. 326

²⁴ E. Bieńkowska, E. Erez, *Polski wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych w ocenie ofiar przestępstwa* (wyniki badania ankietowego) [w:] E. Bieńkowska (red.) *Ofiara przestępstwa w systemie wymiaru sprawiedliwości. Materiały drugiej międzynarodowej konferencji na temat wiktymologii w Europie Wschodniej i Zachodniej*, 14-16 stycznia 1993, s. 88-89